

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

к. е. н., доц. Ілляшенко Т. О., Ковбаса Ю. В.
Сумський державний університет

Значні трансформаційні зміни, що відбулися останніми роками в Україні, надають надзвичайної актуальності питанням нейтралізації та мінімізації фінансових ризиків для підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання. Цей факт особливою силою проявився у світлі останніх подій економічного життя, як світової спільноти, так і України. Внаслідок фінансової кризи в Україні спостерігається катастрофічне падіння об'ємів виробництва – до 30%, зростання частки збиткових підприємств до 50% від їх загальної кількості та рівня безробіття – до 9,5%

Питанням управління та мінімізації фінансових ризиків суб'єктів господарювання присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: І. Т. Балабанова, І. Б. Чайкіна, М. С. Клапкіна, Л. М. Горбач, В. С. Щербини, В. В. Шахова, Б. Едвардса, Р. Дж. Хобарта, Б. койлі, Т. Райса, а також інших.

Сьогодні немає єдиного підходу до визначення сутності фінансових ризиків, вибору методів та способів їхньої мінімізації. Щоб покращити розвиток підприємств та господарювання в цілому, необхідно розробити, впровадити конкретні методики та напрямки управління фінансовими ризиками на практиці, які допоможуть вітчизняним підприємствам скоротити негативні наслідки їхнього прояву та підвищити ефективність функціонування й прибутковість.

Фінансовий ризик виникає у сфері відносин підприємств з банками та іншими фінансовими інститутами. Вони зв'язані з ймовірністю втрат яких-небудь грошових сум або їх недоотриманням. Фінансовий ризик є однією з найбільш складних категорій, яка пов'язана з здійсненням господарської діяльності, якій властиві наступні основні характеристики: економічна природа, об'єктивність прояву, ймовірність реалізації, невизначеність наслідків, очікувані несприятливі наслідки, суб'єктивність оцінки, варіабельність рівня.

Управління фінансовими ризиками підприємства являє собою процес передбачення і нейтралізації їх негативних фінансових наслідків, пов'язаних з їх визначенням, оцінкою, профілактикою і страхуванням.

Страхування фінансових ризиків можна розглядати у вузькому та широкому розуміннях. У вузькому – це страхування лише кредитних ризиків, а широке розуміння охоплює всі види страхового захисту від ризиків, що виявляються в будь-якій сфері фінансових відносин або безпосередньо спричиняють фінансові втрати.

Важливу роль в управлінні фінансовими ризиками підприємства відіграє механізм нейтралізації ризиків. Його перевага – високий ступінь альтернативності прийнятих управлінських рішень, які залежать від здійснення фінансової діяльності і фінансових можливостей підприємства.

До основних методів нейтралізації фінансових ризиків відносяться:

- уникнення ризику (цей метод дозволяє повністю уникнути потенційних утрат, пов'язаних із фінансовими ризиками, однак, з іншого боку, не дозволяє одержати прибуток, пов'язаний із ризикованою діяльністю);

- утримання ризику (в поєднанні з внутрішнім страхуванням);

- мінімізація ризиків (шляхом диверсифікації, лімітування, хеджування);

- передача ризику (здійснюється за певними напрямками: передача ризику шляхом укладання договору факторингу; передача ризику шляхом укладання договору поручительства; передача ризику постачальникам сировини і матеріалів; передача ризику шляхом укладання біржових угод);

- прийняття ризику на себе (пошук підприємством джерел необхідних ресурсів для покриття можливих втрат);

- об'єднання ризику (з метою мінімізації ризиків підприємство залучає до розв'язання спільних проблем інші підприємства);

- лімітування фінансових ризиків (здійснюється шляхом установлення відповідних фінансових нормативів (лімітів) по окремих напрямках фінансової діяльності з метою фіксації можливих фінансових утрат на допустимому для підприємства рівні);

- хеджування фінансових ризиків (передбачає зменшення ймовірності їх виникнення за допомогою деривативів або похідних цінних паперів (ф'ючерсів, опціонів));

- диверсифікація ризику (дозволяє знижувати окремі види фінансових ризиків, полягає у зменшенні рівня їхньої концентрації).

Найбільшим потенціалом зниження негативного впливу фінансових ризиків суб'єктів господарювання зараз з точки зору їх легітимності мають методи, засновані на частковому або повному самостійному поглинанні суб'єктами господарювання наслідків впливу несприятливих фінансових чинників. Передача таких ризиків фінансовому сектору економіки на основі хеджування і страхування в Україні має обмежені можливості. Зважаючи на системний характер прояву таких ризиків в умовах фінансової кризи і, отже, обмежені фінансові можливості їх покриття фінансовими результатами суб'єктів господарювання, вкрай важливим є оптимізація розподілу негативних наслідків кризи між всіма секторами економіки, включаючи державу, шляхом недопущення надмірної боргової навантаженості в найбільш уразливих стратегічних галузях господарювання.